

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های پیشگیری از جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی

جعفر محمدی برزگر^۱، لطفعلی بختیاری^۲، یوسف محمدی مقدم^۳، غلامرضا شاه‌محمدی^۴

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۴/۰۸
تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۸/۱۶

از صفحه ۲۰۵ تا ۲۳۲

پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، سال دوازدهم،
شماره چهارم (پیاپی چهل‌هشتم)، زمستان ۱۳۹۸

چکیده

مقدمه: جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی یکی از شایع‌ترین جرائم در فضای مجازی است. پیشگیری و مقابله با این جرائم به علت بافت مذهبی کشور و آثار خاص و تبعات زیانبار حیثیتی و اجتماعی و خانوادگی به مطالبه عمومی تبدیل شده است. پلیس با ساماندهی و مدیریت ابزارهای خود به عنوان یکی از مهمترین فعالان حوزه پیشگیری نیازمند طرح‌ریزی مناسب برای پیشگیری و مقابله با این جرم در فضای مجازی است.

روش: این تحقیق از نوع کاربردی- توسعه‌ای است. داده‌های این تحقیق به صورت کیفی گردآوری شده است. روش نمونه‌گیری، هدفمند و بر این اساس، خبرگان و جامعه علمی فضای مجازی درون و برون‌سازمانی به تعداد ۲۵ نفر انتخاب و از ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته برای استخراج داده‌ها استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوی با استفاده از کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده شد.

یافته‌ها: با پیاده‌سازی مصاحبه با مشارکت‌کنندگان در عملیات کدگذاری باز پژوهشگر به سمت تبیین مفاهیم، مقوله‌ها سوق داده شد. با تحلیل محتوی مصاحبه‌ها، ۲۸ مقوله فرعی (مؤلفه) بدست آمد که در نهایت، در ۹ مقوله اصلی (بعد) قرار گرفتند.

نتیجه‌گیری: پژوهش حاضر به این نتیجه رسیده است که پیشگیری از جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی نیازمند فرایندی بهم‌پیوسته از ابعاد و مؤلفه‌ها است؛ لذا برای موفقیت پلیس در پیشگیری از این جرم باید برنامه‌ریزی راهبردی مناسبی در ۹ بعد اشراف اطلاعاتی، بهره‌وری بهینه از منابع انسانی و سازمانی، ایجاد هماهنگی، طراحی ساختار سازمانی، برنامه‌ریزی پیشگیری، بکارگیری فن‌آوری اطلاعات، اصلاح قوانین و مقررات، نظارت بر منافع مالی کسب و کارهای نامشروع و پیشگیری اجتماعی صورت پذیرد.

کلیدواژه‌ها: پیشگیری از جرائم، عفت، اخلاق عمومی، فضای مجازی.

۱- عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی نا، دانشجوی دکتری مدیریت پیشگیری از جرم .

۲- عضو هیئت علمی و دانشیار دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) رایانامه: bakhtiari@gmail.com

۳- عضو هیئت علمی و دانشیار دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

۴- عضو هیئت علمی و دانشیار دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

مقدمه

امروزه، تکنولوژی جهان را تغییر داده است. روند پیشرفت آن در چند دهه اخیر، افق‌های جدیدی را در پیش روی انسان قرار داده است. اینترنت یکی از این تکنولوژی‌ها است که علی‌رغم پیشرفت‌های شگفت‌انگیزش، هنوز در ابتدای تکامل خود قرار دارد و به‌رغم نوپا بودن، تمامی قلمروهای انسانی را به تسخیر خود در آورده و فعالیت‌های انسانی را احاطه کرده است. داشتن یک کامپیوتر، یک مودم و امکان لینک شدن، چنان توانایی به فرد بخشیده است که قبلاً به مخیله انسانی خطور نمی‌کرد. این ابزار توانایی ارتباط، کسب‌وکار، نفوذ، تبلیغ، خرابکاری را به افراد بخشیده است. تا پایان شهریور ماه امسال تعداد مشترکان اینترنت باند پهن در ایران به ۶۷ میلیون و ۶۸۷ هزار و ۴ نفر رسیده است. از این تعداد، تنها ۴ میلیون و ۶۹ هزار و ۲۲۷ نفر مشترک اینترنت ثابت (از طریق فناوری‌هایی مانند ADSL و یا فیبر) هستند و ۶۳ میلیون و ۶۱۷ هزار و ۷۷۷ نفر از موبایل برای اتصال به اینترنت استفاده می‌کنند. براساس این آمار که تا پایان شهریورماه سال ۹۸ به دست آمده است، ضریب نفوذ اینترنت در کشور به ۸۱/۴۸ درصد رسیده است و ضریب نفوذ اینترنت موبایل ۷۶/۵۸ درصد و ضریب نفوذ اینترنت ثابت ۴/۹ درصد برآورد می‌شود (خبرگذاری میزان، ۹ آذر، ۱۳۹۸). تمایل روز افزون کاربران در استفاده از رایانه و اینترنت شرایط و بستر مساعدی برای ظهور جرائم سایبری به وجود آورده است. اینترنت مانند هر پدیده دیگری در کنار کارکردهای مثبت فراوان، امکان بروز مشکلات و آسیب‌های گسترده‌ای را به واسطه فعالیت‌های نابهنجار در محیط مجازی پدید آورده است. آمارهای ارائه شده نشان می‌دهد روند جرائم سایبری در ایران از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ به سرعت در حال افزایش است. نسبت به سال ۹۲ جرائم سایبری ۹۰ درصد افزایش یافته است. پرونده‌های تشکیل شده در پلیس فتا در مقایسه با مدت مشابه سال قبل، ۵۵ درصد رشد داشته‌اند (هادیان‌فر، ایسنا، ۱۸ مهر ۱۳۹۷). در این فضا فعالیت‌های پلیس به عنوان مظهر مقابله و پیشگیری با جرائم به چالش کشیده است. کنترل جرائم در این فضا به سختی انجام خواهد شد؛ زیرا اگر جرائم سایبری، خصوصاً منافی عفت و اخلاق عمومی با سرعت کنونی افزایش پیدا کند، ارزش‌ها و فرهنگ تثبیت شده جامعه دچار تغییرات اساسی خواهد شد و این امر نه تنها کارکردهای پلیس را زیر سؤال خواهد برد، چه بسا امنیت عمومی جامعه را به

مخاطره بیندازد؛ زیرا به کرات شواهد نشان می‌دهد که جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی نه تنها در فضای مجازی متوقف نمی‌ماند، بلکه موجب اعمال جنسی انحرافی، فساد جنسی، اعمال جنسی خشونت‌آمیز و در بعضی موارد، حتی موجب ارتکاب سایر جرائم، مانند قتل ناموسی در دنیای حقیقی می‌شود. دسترسی سریع و آسان به محتوای منافی عفت، خصوصاً توسط کودکان و نوجوانان، زمینه‌ساز مشکلات عدیده ای برای خانواده‌ها شده است. به رغم تلاش‌های زیادی که از سوی مسئولان حوزه فضای مجازی برای پیشگیری از جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی انجام می‌شود، به‌علت ویژگی‌های جرائم در فضای مجازی، مانند ملموس نبودن جرم و فاصله‌های مکانی و زمانی و سایر ویژگی‌ها، این عملکردها قرین موفقیت نبوده است. اگرچه پلیس با ساماندهی و مدیریت ابزارهای خود به عنوان یکی از مهمترین فعالان این حوزه اقدامات درخوری در مواجهه با جرم داشته است که نمونه این اقدامات تشکیل پلیس تخصصی فتا برای مقابله با جرائم در فضای مجازی می‌باشد، اما تا محقق شدن واقعی پیشگیری از این جرم، راه طولانی در پیش است.

تحقیقات در موضوع جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی از آن جهت حائز اهمیت است که افکار عمومی جامعه حساسیت ویژه‌ای روی این‌گونه جرائم دارد. انتشار موضوعاتی مانند سوءاستفاده‌های جنسی از کودکان، تصاویر مغایر با اخلاق عمومی، پورنوگرافی، هتک حیثیت و آبروی افراد، نگرانی‌های فراوانی در جامعه، خصوصاً بین خانواده‌ها پدید آورده است. افزایش این جرائم، فعالیت‌های پلیس را به عنوان مظهر مقابله و پیشگیری با جرائم به چالش کشیده است؛ زیرا اگر این جرائم با سرعت کنونی افزایش پیدا کند، ارزش‌ها و فرهنگ تشبیت شده جامعه دچار تغییرات اساسی خواهد شد و این امر نه تنها کارکردهای پلیس را زیر سؤال خواهد برد، چه بسا امنیت عمومی جامعه را به مخاطره بیندازد؛ لذا به نظر می‌رسد احصاء ابعاد و مؤلفه‌های پیشگیری در این حوزه بتواند به پلیس راهبردهای لازم را پیشگیری از این جرم ارائه دهد. بررسی‌های محقق حاکی از آنست که در حوزه تحقیقات پیشگیرانه این جرم نیز فعالیت چندانی صورت نگرفته است. بر این اساس، پژوهش حاضر تلاش دارد که به سؤال اصلی پژوهش، یعنی شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های پیشگیری از جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی پاسخ مناسبی بدهد.

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

پیشینه پژوهش:

محقق	موضوع	یافت
مزیدی شرف‌آبادی (۱۳۹۸)	شبکه‌های اجتماعی موبایلی	رابطه بین مهارت‌های کاربران هر چه سطح مهارت کاربر در فضای مجازی افزایش یابد، جوان و کاربردهای مثبت و منفی میزان کاربردهای مثبت شبکه‌های اجتماعی موبایلی افزایش می‌یابد و هرچه سطح مهارت کاربر کاهش پیدا کند، میزان کاربردهای منفی شبکه‌های اجتماعی موبایلی افزایش می‌یابد.
خلج‌آبادی (۱۳۹۸)	فراهانی جنسی پورنوگرافی در اینترنت و روابط والد فرزندی، تسهیل گفتمان جنسی در بین فضای مجازی و تأثیر آن بر رفتار نوجوانان، کاهش میل جنسی در بین نوجوانان، کاهش جنسی	مواجهه با محتوای خارج از عرف تأثیرات آن را تشویق روابط جنسی قبل از ازدواج، تضعیف میل به ازدواج و کیفیت ازدواج می‌داند.
صادقی و همکاران (۱۳۹۶)	بررسی تطبیقی قوانین جزایی مهم‌ترین شیوه‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات ردیابی ایران و آمریکا در جرائم سایبری	هویت مجازی، کشف و کنترل و نظارت بر فضای مجازی، جمع‌آوری ادله الکترونیکی و مستندسازی صحنه جرم
هاشم‌پور و سوری (۱۳۹۶)	شناسایی عوامل مؤثر بر سهولت دسترسی، گمنامی، محیط امن فضای مجازی، هرزه‌نگاری در فضای مجازی	توزیع سریع و کم هزینه مهم‌ترین عوامل مؤثر بر هرزه‌نگاری در فضای مجازی می‌باشد.
عرب‌طاهری و همکاران (۱۳۹۶)	تأثیر پیامدهای روانی شبکه در جامعه آماری حدود ۱۵۰۰ نفر از جوانان چهار اجتماعی تلگرام بر ارتکاب جرائم دبیرستان و دانشگاه علمی کاربردی و پردیس ابوریحان جوانان با رویکرد پیشگیری از شهرستان پاکدشت به‌این نتیجه رسیده‌اند که شبکه تلگرام و جرائم	تأثیر مستقیمی بر چهار جرم نزاع و اختلاف خانوادگی و عمل منفی عفت و مزاحمت دارد.
زهری و همکاران (۱۳۹۵)	تن‌نمایی زنان در فضای مجازی	قانونگذار ایران از جرم‌انگاری صریح تن‌نمایی مجازی تا حدودی غفلت کرده است.
شاه‌محمدی (۱۳۹۵)	راهبردهایی برای پیشگیری مهم‌ترین راهبردها برای پیشگیری وضعی حذف توجیه وضعی از آسیب‌های فضای کننده‌ها، کاهش منافع حاصل از جرم، تلاش و زحمت مجازی	تراشی برای ارتکاب جرم و افزایش خطرهای مد نظر برای ارتکاب جرم می‌باشد.
مرعشیان و کشفی (۱۳۹۵)	عوامل مرتبط با بزه‌کاری زنان در بین فقر اقتصادی خانواده، دوستان ناباب، نحوه‌گذران فضای سایبری با تأکید بر اعتیاد اوقات فراغت و مشکلات اجتماعی خانواده با اعتیاد به به‌اینترنت	به‌اینترنت زنان رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد.
لطفی (۱۳۹۴)	بررسی جرائم علیه اخلاق و عفت دلایل شرعی جرایمی مانند روابط نامشروع، قوادی، عمومی و تکالیف خانوادگی	پورنوگرافی و تدلیس در نکاح در محیط واقعی، بر اساس

پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، سال دوازدهم، شماره چهارم (تابی)، زمستان ۱۳۹۸

محقق	موضوع	یافت
		دلایل قرآنی در فضای مجازی بر اساس قرآن و سنت نیز قابل استناد است و لیکن در اعمال ضمانت اجراء و اقدامات تکمیلی نقصان و ابهامات وجود دارد.
الهیاری و همکاران (۱۳۹۳)	گونه‌شناسی باندهای جرم فساد در فضای مجازی	و بهترین اقدام در جهت کاهش آسیب‌های فضای مجازی آموزش عموم جامعه از یک سو، ایجاد پلیس متخصص سایبر و تقویت گشت سایبری می‌باشد.
بیگی و همکاران (۱۳۹۲)	سیاست جنایی پیشگیرانه ناظر پیشگیری اجتماعی در جرائم منافی عفت از طریق مداخله بر جرائم منافی عفت در ایران	در محیط اجتماعی و شخصی فرد بزهکار امکان‌پذیر است.
جلالی (۱۳۹۲)	فراهانی درآمدی بر آئین دادرسی کیفری افرادی معتاد به گپ زدن و گفت‌وگوی اینترنتی احتمال جرائم سایبری	اینکه به مسائل غیراخلاقی نیز آلوده شوند، بالاست.
شاه‌محمدی و تاهو (۱۳۹۲)	بررسی شیوه‌های پیشگیری از فناوری اطلاعات این ظرفیت را دارد که در ابعاد مختلف جرائم سایبری؛ مبتنی بر فناوری پیشگیری وضعی از جرائم سایبری تأثیر گذار باشد. اطلاعات	
هورسمن ^۱ (۲۰۱۷)	مبارزه با سوء استفاده جنسی از کودکان در اینترنت	حذف و محدودسازی و جریمه منتشرکنندگان تصاویر
مرید فادی ^۲ و همکاران (۲۰۱۶)	و بررسی قوانین سایبری در قطر	کودکان و جوانان بدون نظارت والدین در معرض آسیب‌های فضای مجازی قرار دارند.
مهمت‌بیدی کاپا ^۳ (۲۰۱۶)	تنظیم واسطه‌های اینترنتی در مهم‌ترین اقدام برای پیشگیری از جرائم پورنوگرافی بر قوانین ترکیه	عهده واسطه‌های اینترنتی و با محدود کردن آدرس‌های (URL) می‌باشد.
مکمردی ^۴ (۲۰۱۶)	چشم‌انداز جرائم سایبری و پاسخ به تبادل اطلاعات بین پلیس و سازمان‌ها و مراکز غیر پلیس به آن	انتفاعی تأکید می‌کند.
جینفر ^۵ (۲۰۱۴)	منابع اینترنتی برای جوانان و جهت پیشگیری از جرایم در فضای مجازی والدین باید خانواده‌های آنان	آموزش‌های استفاده از این فن‌آوری را بیاموزند.
جینفر و همکاران (۲۰۱۳)	سوءاستفاده از تصاویر جنسی اگر فضای سایبر را به عنوان یک سیستم اکولوژی در نظر بگیریم این مدل می‌تواند راه‌های دفاع از کودک را در مقابله سوءاستفاده‌های جنسی ارائه دهد. در این مدل دسترسی آنلاین کودکان تحت نظر قرار می‌گیرد.	
همکاران (۲۰۱۲)	راهبردهای پیشگیری راهبردهای پیشگیری	و در مکان‌هایی که نظارت والدین کمتر است، مثل وبسایت‌ها و اتاق‌های گفتگو تهدیدات بیشتری برای

۱- Horsman

۲- Faddy

۳- Mehmet Bedii Kaya

۴- McMurrDy

۵- Jinfer

محقق	موضوع	یافت
		دانش‌آموزان وجود دارد و زمانی که از تلفن‌های همراه استفاده کرده‌اند نظارت به حداقل ممکن می‌رسد. نتایج نشان می‌دهد ناشناختگی باعث جسارت بیشتر آنها می‌شود.

مبانی نظری پژوهش

پیشگیری:

قدمت ادبیات پیشگیری، یعنی بررسی علل و اسباب آسیب‌های اجتماعی در کشور ما به سختی به چند دهه می‌رسد. به‌صورت جدی از سال‌های ۱۳۷۰ به بعد، توجه لازم به این مسئله از سوی پژوهشگران و مراکز آکادمیک صورت گرفته است. واژه پیشگیری در مفهوم متداول آن در معانی رفع، جلوگیری، مانع شدن و از پیش مانع چیزی شدن تعریف شده است، اقدامات احتیاطی برای جلوگیری از اتفاقات بد و ناخواسته و جلوگیری بستن نیز معنا شده است (معین، ۱۳۷۵: ۹۳۳). ابرندآبادی پیشگیری را مجموعه اقدام‌های سیاست‌جنایی به استثنای اقدام‌های کیفی که غایت و هدف انحصاری یا لاقط جزئی از آن اقدامات محدود کردن امکان وقوع مجموعه‌ای از جرائم می‌باشد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۹۱: ۸۰) می‌داند. در موضوع دسته‌بندی اقدامات پیش‌گیرانه دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد؛ ابرندآبادی از شش نوع پیشگیری بر مبنای سن، عام و خاص، انفعالی و پیشگیری فعال، الگوی پزشکی، پیشگیری دفاعی، آزادی بخش نام می‌برد (ابرندآبادی، ۱۳۹۱: ۷۶۲). نوروزی و همکاران آن را از لحاظ سطح مداخله به پیشگیری‌های نخستین، دوم و سوم، پیشگیری کیفی، موقعیت‌مدار و اجتماعی تقسیم کرده‌اند (نوروزی، ۱۳۹۰: ۳۵-۳۱). محمد نسل آن را بر اساس تقدم یا تأخر وقوع و بر اساس ماهیت اقدامات بیان می‌کند (محمد نسل، ۱۳۹۱: ۲۳). در مشهورترین و رایج‌ترین دسته‌بندی پیشگیری به دو دسته اجتماعی و وضعی تقسیم شده است. پیشگیری موفقیت‌آمیز از جرم اغلب وابسته به طیف وسیعی از اقدامات و نیاز به مجموعه‌ای از اقدامات دارد که به طیفی از موضوعات متفاوت مربوط می‌شوند - نه فقط خود جرم - و سازمان‌های متعددی را دخیل می‌کند.

۱- Robert Sloanje

فرایند پیشگیری از جرم:

پیشگیری موفقیت‌آمیز از جرم اغلب وابسته به طیف وسیعی از اقدامات و نیاز به مجموعه‌ای از اقدامات دارد که به طیفی از موضوعات متفاوت مربوط می‌شوند - نه فقط خود جرم- و سازمان‌های متعددی را دخیل می‌کند. نظام برنامه‌ریزی یکی از عوامل مهم در راهبرد پیشگیری از جرم است. برنامه‌ریزی خوب به تنهایی نمی‌تواند معضل جرم را حل کند، اما وقتی با دیگر اقدامات همراه می‌شود، می‌تواند سهم چشمگیری داشته باشد (بیابانی به نقل از اشنايدر^۱ و کیچین^۲، ۱۳۹۲: ۳۷). پیشگیری از جرم نوعاً از طریق راه‌حل‌های ثابت و کلیش‌ها قابل دسترسی نیست، بلکه بیشتر به صورت اجرای اصول اساسی در مراحل مختلف یک فرایند دیده می‌شود. در الگوهای علمی برای پیشگیری از جرم معمولاً موارد زیر را مورد بررسی قرار می‌دهند:

- شناسایی مسئله جرم و هدفگذاری؛ به بیان دیگر، تعیین الگوی خطر جرم است. این کار از طریق تجزیه و تحلیل الگوی جرم یا هدفگیری بزهکاران، صورت می‌گیرد.

- آسیب‌شناسی علل جرم؛ علل جرم را می‌توانیم به علل بلاواسطه و علل بعید تقسیم کرد. به‌واسطه نظریه تقارن فرصت مجرمانه،^۳ جرم محصول تأثیر محصول تأثیر علل بی‌واسطه‌ای است که جمع شدن آن‌ها در کنار یکدیگر موجب وقوع آن می‌شود.

- انتخاب اقدامات ویژه و ارائه راه‌حل‌های عملیاتی و کاربردی؛ اقدامات پیشگیرانه موجب از هم‌گسیختگی تقارن فرصت جرم شده و خطر حدوث وقایع مجرمانه را کاهش می‌دهند و در صورتی که همه چیز به‌خوبی پیش برود، شمار وقایع مجرمانه، تقلیل خواهد یافت.

- اجرای راهکارهای پیشگیرانه؛ اجرای پیشگیری شامل هدفگذاری و انجام برنامه است؛ یعنی انجام اقدام مناسب در خصوص علل جرم به روشی کارآمد،

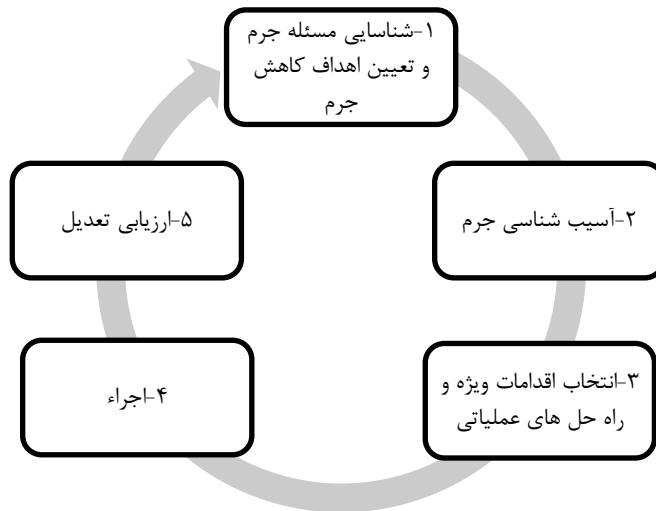
۱- Schneider

۲- Kichin

۳ - The Conjunction of Criminal Opportunity

اثربخش، پایدار و قابل قبول که نیازهای معین و اولویت دار بزه‌دیدگان و جامعه را مورد هدف قرار دهد (محمدنسل، ۱۳۸۷: ۹۸-۸۶).

نمودار ۱: فرایند پیشگیری از وقوع جرم

جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی:

یکی از مهمترین و در عین حال مشکل‌ترین مباحث در مورد جرائم علیه عفت تعریف این جرم و تبیین مفهوم صحیح آن است؛ چرا که تفاوت در تعریف این جرم به نوبه خود منجر به تفاوت و شناسایی مصادیق این جرم خواهد شد؛ چه در متون فقهی و چه در قوانین جزایی، تعریفی از جرم علیه عفت نشده و فقط به ذکر مصادیق آن اکتفا شده است. در فرهنگ عمید، عفت به معنای باز ایستادن از حرام، پارسایی کردن، پرهیزکاری و ترک شهوت (عمید، ۱۳۶۳، ج ۲: ۱۸۳۲) آمده است. در لغت‌نامه دهخدا، عفت به نهفتگی و پاک‌دامنی، پرهیزکاری از محرّمات، خصوصاً از شهوت حرام و یکی از فضایل اربعه در نزد قدما که گفته‌اند عفت ترک شهوت هر چیزی که تصور رود از امور منہیات نفسانی در این جهان است، معنی شده است (دهخدا، ۱۳۷۷: ۲۷۰). اخلاق عمومی مجموعه قواعدی است که به مقتضای اخلاق بر مردم تحمیل شده است و این‌ها نمی‌توانند به وسیله قراردادهای خود آن را نقض کنند و یکی از هدف‌های عمومی تضمین حداقل اخلاق در جامعه است (افشار، ۱۳۶۶: ۱۶۳). لنگرودی آن را «هر کاری

مربوط به امور جنسی که بدون تفکر و اندیشه، او را به کارهایی سوق می‌دهد» (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۸: ۴۷۳) تعریف کرده است؛ بنابراین عفت و اخلاق عمومی عبارت است از: ارزش‌های اخلاقی و دینی که مورد قبول جامعه و توده مردم قرار گرفته و این ارزش‌ها معمولاً از تعالیم دینی یا عرف سنت منبث می‌شوند. باتوجه به مراتب یاد شده می‌توان جرائم اخلاقی را این‌گونه تعریف کرد: فعل یا ترک فعلی که باعث آسیب و جراحت بر پیکره پاک‌دامنی قواعد حسنه مورد قبول اکثریت مردم جامعه معین در زمان معین می‌شود (قدسی، ۱۳۹۰: ۱۳۹).

فضای مجازی:

فضای مجازی یا سایبر، واژه‌ای مرکب از دو کلمه «سایبر» که عبارت از سایبرنتیکس^۱ که در فیزیولوژی به معنای مطالعه و مقایسه بین دستگاه عصبی خودکار (مغز و اعصاب) با دستگاه‌های الکترونیکی و مکانیکی است، برگرفته شده است و نیز عبارت «اسپیس»^۲ به معنی فضا است که نخستین بار ویلیام گیbson^۳ نویسنده کانادایی آمریکایی کتاب‌های علمی تخیلی، آن را در داستان‌های کوتاه خود در سال ۱۹۸۲ در مجله اومنی و پس از آن، در یکی از رمان‌های خویش در سال ۱۹۸۴ به کار برد. این واژه، بعدها توسط نویسنده دیگری به نام بروس استرلینگ^۴ ترویج شد و از سال ۱۹۹۰ میلادی به بعد، مورد استفاده عموم واقع شد؛ اما به گفته نویسنده اخیر، اولین کسی که این واژه را در مورد رایانه و شبکه‌های رایانه‌ای به کار برده است، جان پری بارلو،^۵ شاعر و نویسنده آمریکایی بوده است (فضلی، ۱۳۹۱: ۱۶-۱۷). در تعریف فضای مجازی، آن را مجموعه‌هایی از ارتباطات درونی انسان‌ها از طریق رایانه و مسائل مخابراتی، بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی (هاتف، ۱۳۸۸: ۶۷) عنوان می‌کنند. کاستلز^۶ در اثر خود به نام قدرت ارتباطات جامعه، شبکه‌ای جهانی را جامعه‌هایی می‌داند که ساختارهای اجتماعی آن پیرامون شبکه‌های فعال شده از طریق فناوری‌های اطلاعاتی، ارتباطی و پردازش شده دیجیتال و مبتنی بر میکروالکترونیک شکل گرفته است. در این جامعه حاکمیت شبکه‌ها بر فعالیت‌ها

۱ - Cybernetics

۲ - space

۳ - William Gibson

۴ - Bruce Stirling

۵ - John Perry Barlow

۶ - Castells

و مردمی است که نسبت به شبکه‌ها بیرونی و خارجی محسوب می‌شوند و از این نظر شبکه‌های جهانی به زوال شبکه‌های محلی می‌انجامند (کاستلز، ۱۳۹۳: ۸۶). الیهو کاتز^۱ دلایل و انگیزه‌های استفاده جوانان از فضای مجازی را در رویکرد استفاده و خشنودی به آنها توجه می‌شود (سورین ۲، به نقل از هاشمی، ۱۳۹۰: ۲۰۲)؛ اما ویریلیو معتقد است این فناوری ارتباطات و اطلاعات باعث کم‌رنگ شدن ارتباط فیزیکی بین انسان‌ها شده است و عواطف و احساسات افراد را کم‌رنگ کرده است (پورترفیلد، ۲۰۱۱: ۳). او در کتاب بمب اطلاعاتی معتقد است که فناوری جدید همگامی علم و اخلاق را از میان برده و با جدا شدن این دو، علم و فناوری با هم پیوند خورده‌اند (سرای، ۱۳۹۲: ۱۱۰) و شیر آن را موجب تحمیل تصورات، ارزش‌ها، معلومات و هنجارهای رفتاری و همچنین سبک زندگی کشورها بر کشورهای دیگر می‌داند. در مجموع، نظریات موجود در باب فضای مجازی را می‌توان به سه دسته کلی «نظریه‌های خوش‌بینانه»، «نظریه‌های بدبینانه» و «نظریه‌های تلفیقی» تقسیم کرد.

پیشگیری وضعی:

منظور از پیشگیری وضعی، مداخله‌ای است برای جلوگیری از وقوع جرم، به‌ویژه از طریق کاهش فرصت‌های ارتکاب جرم و افزایش خطر ارتکاب جرم. پیشگیری وضعی قابلیت بسیار زیادی در پیشگیری از جرائم سایبری را دارد. مهم‌ترین علت این امر مقید بودن آن‌ها به وسیله است. بدون وجود رایانه (اعم از کامپیوتر یا گوشی همراه) و اینترنت ارتکاب این جرم محال است؛ بنابراین با ایجاد محدودیت می‌توان میزان این جرم را تا حدود مناسبی کاهش و کنترل کرد. استفاده از فیلترینگ، استفاده از پروکسی، شناسایی کوکی‌ها... از روش‌های متداول پیشگیری در حوزه جرائم فضای مجازی می‌باشد؛ اما در عین حال، اقدامات این حوزه نشان داده است که این روش به تنهایی قابلیت پیشگیری از جرائم فضای مجازی را ندارد. تعاریف مختلفی درباره پیشگیری وضعی از جرم ارائه شده است؛ در واقع، هدف پیشگیری وضعی به هم زدن وضعیت ماقبل بزه‌کاری و یا انجام اقداماتی در آن وضعیت است که این اقدام‌ها دو جهت‌گیری عمده دارند: کاهش وضعیت‌های مستعد ارتکاب جرم و بالا بردن هزینه ارتکاب جرم (نجفی ابرندآبادی،

۱ - Elihu Katz

۲- Surin

۳ -Porterfield

۱۳۸۲: ۴۳). رونالد کلارک می‌گوید: «پیشگیری وضعی شامل اقدامات و روش‌هایی است برای کاهش فرصت که به سوی شکل خاصی از جرم نشانه می‌رود که متضمن طراحی و مدیریت محیط بلاواسطه (صحنه و محل وقوع جرم) یا همان نظارت و تحت نفوذ در آوردن هرچه پایدارتر و سازمان یافته‌تر محل وقوع جرم است، به طوری که زحمات و خطرات ناشی از اقدام برای ارتکاب جرم را افزایش داده و سود حاصله به طوری که در نظر اکثر مرتکبین جلوه‌گر می‌شود را کاهش می‌دهد (صفاری، ۱۳۸۱: ۲۹۲).

پیشگیری انتظامی:

عبارت است از مهار و کنترل جرم از طریق اقدامات پلیسی نظیر افزایش گشت‌های انتظامی و حضور ملموس و مؤثر پلیس در سطح شهر در جهت جلوگیری از اعمال مجرمانه و کاهش تکرار جرم در چارچوب قانون. همچنین، بررسی روند بزه‌کاری و علل وقوع آن به منظور اتخاذ تدابیر مقابله با مجرم و انجام اقدامات فوری در امر مبارزه با بزه‌کاری و جرائم و همکاری با ارگان‌های مسئول در زمینه کاهش جرائم. پیشگیری انتظامی از آن جهت حائز اهمیت است که حافظ نظم و امنیت اجتماعی است. در پیشگیری انتظامی، دولت و نهادهای مسئول مهم‌ترین نقش را در برقراری و حفظ امنیت دارند و حوزه‌کاری آنها در چارچوب قانون است (بیات و همکاران، ۱۳۸۷: ۳۶-۳۰). پیشگیری انتظامی بر قابلیت‌های نیروی پلیس در تحقق اهداف پیشگیری از جرم مبتنی است؛ به عبارت دیگر، مبنای پیشگیری پلیس، اختیارات و توانایی‌های نیروی پلیس در پیشگیری از جرم در جامعه است. نیروی پلیس به لحاظ داشتن اختیارات و ابزار ویژه می‌تواند نقش بسزایی در کاهش نرخ جرائم خواه پیش از وقوع جرم و خواه پس از وقوع آن داشته باشد. از این‌رو، پیشگیری انتظامی را می‌توان مجموعه تدابیر و اقدامات کنشی و واکنشی نیروی پلیس دانست که با حمایت از افراد در معرض خطر، افزایش آگاهی‌های عمومی، نظارت بر اماکن عمومی، افزایش هزینه‌های ارتکاب جرم و مداخله پس از وقوع جرم، درصدد پیشگیری از ارتکاب جرم در جامعه است (عباچی، ۱۳۸۸: ۴۵).

راهبردهای پلیس برای پیشگیری از جرم در جامعه:

راهبرد جامعه محوری:

بر اساس این راهبرد، نیروهای پلیس به تنهایی نمی‌توانند روند جرم و بی‌نظمی را مهار کرده و کنترل اجتماعی را اعمال کنند؛ آنها برای پیشگیری از جرم و حل مشکلات محلی نیاز به همکاری و کمک گروه‌های اجتماعی و انجمن‌ها دارند. توفیق در اجرای راهبرد جامعه‌محوری مستلزم حضور مشهود پلیس در جامعه، اطلاع‌رسانی به مردم، عمل به عنوان الگو و مربی، حمایت از بزه‌دیدگان و کمک به شکل‌گیری و ارتقای مشارک‌های پیشگیری از جرم توسط پلیس است.

اطلاع‌رسانی به جامعه:

پلیس می‌تواند از طریق ارائه اطلاعات کلی در مورد شیوه‌های اجتناب از بزه‌دیدگی به جامعه به پیشگیری از جرم کمک کند. مأموران پلیس می‌توانند از طریق مدارس برای ارائه سخنرانی در مورد رانندگی در حین مستی، امنیت دوچرخه‌سواری، امنیت اتوبوس، قلدری و سوءاستعمال مواد مخدر، دعوت شوند. بسیاری از ادارات پلیس تاکنون آموزش‌های پیشگیری از جرم برای تجار در مورد نحوه محافظت از کاروکسب‌شان در برابر جرائم بازرگانی، برای ساکنین محلی در مورد محافظت از منازل‌شان در برابر سرقت، برای مقامات مجتمع‌های مسکونی در مورد نحوه مداخله در موارد بی‌نظمی، برای کودکان و نوجوانان در مورد نحوه برخورداری از امنیت شبکه و غیره را برگزار کرده‌اند.

راهبرد حل مسئله:

پلیسی‌گری مسئله‌محور از سه اصل اساسی تشکیل شده است:

اصل تکرار جرم: بر اساس آن نیازهای جامعه که پلیس با آن‌ها سروکار دارد، محدوده وسیعی از مشکلات را در برمی‌گیرد و جامعه به یک وسیله خاص برای کاهش مشکلات متکی نیست؛

اصل هنجاری: ادعا می‌کند پلیس قرار است مشکلات را کاهش دهد نه این‌که به‌سادگی به رخدادها عکس‌العمل نشان دهد و صرفاً قوانین جزایی را اعمال کن؛

اصل علمی: بیان می‌کند پلیس باید رویکردهای علمی به مشکلات داشته باشد. پلیس باید رویکردها و مداخلات تحلیلی را بر اساس شواهد و نظریه‌های قابل قبولی اعمال کند؛ درست همان‌طور که پزشکان باید بر اساس علم پزشکی تصمیم بگیرند (نوروزی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲۹ به نقل از اک، ۲۰۰۶: ۱۱۸).

راهبرد انعطاف صفر:

این نظریه معتقد است از آنجا که مماشات و تحمل جرائم خرد یا بزهکاری گروه خاصی از افراد مانند اطفال و نوجوانان یا برخی جرائم مانند حمل غیرقانونی سلاح گرم، زمینه را برای وقوع جرائم جدی‌تر در آتیه فراهم می‌کند، به هرصورت باید با جرائم و بزهکاران مذکور با شدت عمل برخورد کرد تا از گسترش دامنه بزهکاری جلوگیری کرد. آنان خواستار تفویض اختیارات کامل سرکوبی شدید بزهکاری اطفال و متکدیان و افراد بی سرپناه به پلیس هستند (مجیدی و خامسان، ۱۳۸۸: ۳۸۵).

راهبرد تمرکز بر مناطق جرم خیز:

بر اساس این رویکرد، پلیس ابتدا باید مناطق خاص را در حوزه استحفاظی خود که جرم در آنها بیشتر رخ می‌دهد، شناسایی کند و سپس، منابع خود را به آن نقاط اختصاص دهد تا بتواند جرم را کنترل و از وقوع آن پیشگیری کند.

الگوی پلیس اطلاعات محور:

رویکرد اطلاعات محوری با ایجاد زمینه همکاری اطلاعاتی، به‌وسیله شبکه‌های اطلاعاتی مشترک (درون‌سازمانی و برون‌سازمانی) تقویت و بهتر کردن تخصیص منابع، تعیین اولویت‌ها و تصمیم‌های مربوط به کاهش جرم، گامی اساسی را برای پیشگیری واقعی از جرم برمی‌دارد. اتخاذ رویکرد اطلاعات محوری در پیشگیری انتظامی از جرم این اطمینان را به‌وجود می‌آورد که پلیس بر اساس تحلیل داده‌ها و اطلاعات جرم تصمیم‌گیری کند و بتواند با تکیه بر مدیریت راهبردی و راهبردهای مؤثر انتظامی و هدف قرار دادن تمام جرائم و مجرمان جامعه سبب کاهش، پیشگیری و اختلال در جرم و بی‌نظمی‌ها شود (داودی، ۱۳۹۶).

پلیس هوشمند:

پلیس هوشمند به مثابه پارادایم خدمات پلیسی از بیشتر مفاهیم نظری و پژوهش‌های پشتیبان پلیس جامعه‌محور و به تبع آن، پلیس مسئله‌محور بهره برده است. رویکرد پلیس هوشمند رویکردی مسئله‌محور است. روش اجرایی پلیس هوشمند با الگوی پویا، تحلیل، پاسخ و ارزیابی که در پلیس مسئله‌محور مورد استفاده قرار می‌گیرد، کاملاً همسو است، ولی ویژگی‌ها و اضافات مهم دیگری نیز دارد. نخست، دخالت ویژه محققان در نقش شریک و همکار اجرایی پروژه‌ها تشویق می‌شود. همچنین توجهی بیشتر می‌شود به اینکه چگونه علم تجزیه و تحلیل و دیگر ابزارها و پیشرفت‌های فناوری را می‌توان به‌طور ویژه به کار گرفت تا کارایی پلیس افزایش یابد، اما از سوی دیگر، هزینه‌ها کاهش یابد (ریکمن، ۲۰۱۳: ۲۳).

روش‌شناسی

این تحقیق از نوع کاربردی- توسعه‌ای می‌باشد. داده‌های این تحقیق به صورت کیفی گردآوری شده است بر این اساس، خبرگان و جامعه علمی فضای مجازی درون و برون‌سازمانی شامل تعدادی از اساتید گروه پلیس فتا و گروه‌های مرتبط در دانشگاه علوم انتظامی امین مانند حقوق، علوم اجتماعی، پژوهشگاه علوم انتظامی، مدیران حوزه فضای مجازی در پلیس فتا و امنیت اخلاقی ناجا، اساتید سایر دانشگاه‌ها، پژوهشگاه فضای مجازی و قوه قضائیه به صورت هدفمند انتخاب و از ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شده است و این امر تا اشباع نظری (۲۵ نفر) ادامه یافته است. برای بررسی اعتبار و روایی (۲۰۰۳) از روش اعتبار درونی با استفاده از ابزار پژوهش حاضر از روش‌های راثو و پری فنون سه‌گانه منابع تأییدگر، کسب اطلاعات دقیق مبتنی بر مفروضات تأییدگر، انتخاب نمونه برای پرمایگی اطلاعات، کنترل‌های اعضا و مشارکت‌کنندگان در مصاحبه بهره گرفته شد. از روش اعتبار بیرونی و با استفاده از فنون توصیف غنی داده‌ها، انتخاب نمونه برای تکرارپذیری نظری، استفاده از رویه‌های ویژه کدگذاری و تحلیل بهره گرفته شد. برای پایایی ابزار پژوهش نیز از روش‌های راثو و پری (۲۰۰۳) شامل قابلیت بازیافت‌پذیری، تأییدپذیری و قابلیت تکرارپذیری و با استفاده از فنون هدایت دقیق جریان مصاحبه برای گردآوری داده‌ها، ایجاد فرایندهای

ساخت‌مند برای اجرا و تفسیر مصاحبه‌های هم‌گرا، استفاده از نظرات ارزشمند اساتید آشنا با این حوزه و متخصصانی که در این حوزه خبره و مطلع بودند؛ همچنین به طور همزمان استفاده از مشارکت‌کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات، اطلاعات گردآوری شده تبدیل به متن شدند؛ سپس با بهره‌گیری از شیوه کدگذاری داده‌های متنی که در مطالعات کیفی مرسوم است، کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی تجزیه و تحلیل داده‌ها انجام شد. ابزار مورد استفاده برای تحلیل داده‌ها نرم‌افزار مکس کیودا است.

سوالات مصاحبه:

- ۱- ارزیابی شما از وضعیت وقوع جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی چیست؟
- ۲- از نظر شما علت افزایش جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی چیست؟
- ۳- اقدامات کنونی برای پیشگیری از این جرم را فضای مجازی در سطح ملی چگونه ارزیابی می‌کنید؟
- ۴- فعالیت‌های پلیسی را برای پیشگیری از این جرم در فضای مجازی چگونه ارزیابی می‌کنید؟
- ۵- از نظر شما مهمترین نقاط ضعف و قوت پلیس در پیشگیری از جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی کدام است؟
- ۶- از نظر شما مهمترین موانع پلیس برای تحقق پیشگیری از جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی کدامند؟
- ۷- از نظر شما پلیس در پیشگیری وضعی و اجتماعی از جرم مذکور در فضای مجازی چگونه می‌تواند ایفای نقش نماید؟
- ۸- به نظر شما پلیس باید از چه راهبردهایی برای پیشگیری از جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی بهره‌برداری نماید؟

۹- از نظر شما ملزومات سازمانی پلیس برای پیشگیری از جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی کدامند؟

۱۰- از نظر شما شاخص، مؤلفه و ابعاد پیشگیری از جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی کدامند؟

یافته‌ها

الف- یافته‌های توصیفی

۱) محل فعالیت و شغل:

توزیع محل فعالیت و شغل مصاحبه‌شوندگان به ترتیب مدیران پلیس فتا ۵ نفر، پلیس پاوا ۲ نفر، دانشگاه علوم انتظامی ۴ نفر، پژوهشگاه علوم انتظامی ۳ نفر، مرکز مطالعات راهبردی ناجا ۲ نفر، فاوا ناجا ۱ نفر، قوه قضائیه ۲ نفر، مراکز تحقیقات کاربردی ناجا ۲ نفر، شورای عالی فضای مجازی ۱ نفر، اساتید سایر دانشگاه‌ها (دانشگاه‌های شهید بهشتی، دفاع ملی و علامه طباطبائی) ۳ نفر می‌باشد.

جدول ۱: توزیع پراکندگی مصاحبه‌شوندگان

نام	پلیس فتا	پلیس پاوا	دانشگاه علوم انتظامی	پژوهشگاه علوم انتظامی	مرکز مطالعات راهبردی ناجا	فاوا ناجا	قوه قضائیه	مراکز تحقیقاتی ناجا	شورای عالی فضای مجازی	اساتید سایر دانشگاه‌ها (بهشتی، دعا، علامه)	تعداد	درصد
	۵	۲	۴	۳	۲	۱	۲	۲	۱	۳	۱۳	۱۰۰٪
	۲۰٪	۸٪	۱۶٪	۱۲٪	۸٪	۴٪	۸٪	۸٪	۴٪	۱۲٪		

۲) تحصیلات مصاحبه‌شوندگان:

از این تعداد ۱۳ نفر دارای مدرک دکتری، ۸ نفر دانشجوی دکتری و ۴ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد هستند. بنابراین ۵۲٪ درصد مصاحبه‌شوندگان دارای مدرک دکتری و ۳۲٪ درصد دانشجوی دکتری و ۱۶٪ دارای مدرک کارشناسی ارشد هستند.

جدول ۲: توزیع تحصیلات مصاحبه‌شوندگان

میزان تحصیلات	دکتری	دانشجویان دکتری	فوق لیسانس
تعداد	۱۳	۸	۴
فراوانی	۵۲٪	۳۲٪	۱۶٪

میزان تحصیلات	دکتری	دانشجویان دکتری	فوق لیسانس
درصد فراوانی	۵۲٪	۳۲٪	۱۶٪
درصد تجمعی	۵۲٪	۸۴٪	۱۰۰

۳) سابقه فعالیت مصاحبه‌شوندگان در حوزه فضای مجازی

از نظر سابقه خدمت و فعالیت مصاحبه‌شوندگان در حوزه فضای مجازی ۲ نفر دارای ۲۰ سال و بالاتر، تعداد ۷ نفر دارای سابقه ۱۵ الی ۱۹ سال، تعداد ۱۲ نفر دارای سابقه ۱۰ الی ۱۴ سال و تعداد ۴ نفر دارای سابقه بین ۹ سال و پایین‌تر هستند.

جدول ۳: سابقه خدمت مصاحبه‌شوندگان در حوزه فضای مجازی

سابقه خدمت (سال)	تعداد	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
۲۰ سال و بالاتر	۲	۰/۸	۸٪	۸٪
۱۹-۱۵	۷	۰/۲۸	۲۸٪	۳۶٪
۱۴-۱۰	۱۲	۰/۴۸	۴۸٪	۴۴٪
۹ و کمتر	۴	۰/۱۲	۱۲٪	۱۰۰٪

۴) سن مصاحبه‌شوندگان

از نظر سن مصاحبه‌شوندگان تعداد ۵ نفر در سن ۳۸ و کمتر، تعداد ۱۵ نفر در سن ۳۹ تا ۴۹ سال، تعداد ۴ نفر در سن ۵۰ تا ۵۹ و تعداد ۱ نفر در سن ۶۰ سال و بالاتر هستند.

جدول ۴: سن پاسخگویان

سن پاسخگویان	تعداد	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
۳۸ و کمتر	۵	۰/۲۰	۲۰٪	۲۰٪
۴۹-۳۹	۱۵	۰/۶	۶۰٪	۸۰٪
۵۹-۵۰	۴	۰/۱۶	۱۶٪	۹۶٪
۶۰ و بالاتر	۱	۰/۴	۴٪	۱۰۰٪

ب- یافته‌های استنباطی

با پیاده‌سازی مصاحبه با مشارکت‌کنندگان در عملیات کدگذاری باز پژوهش‌گر به سمت تبیین مفاهیم، مقوله‌ها سوق داده شد. با تحلیل محتوی چک لیست‌های بدست آمده از مصاحبه در مضامین، در قالب ۲۸ مقوله فرعی (مؤلفه) دسته‌بندی و در نهایت،

در قالب ۹ مقوله اصلی (ابعاد) قرار گرفتند که به ترتیب، در جداول نه‌گانه زیر ارایه می‌گردد. نمونه‌ای از مضمون‌های برگرفته در جدول شماره (۵) ارایه می‌شود.

جدول ۵: نمونه مضمون‌های برگرفته از مصاحبه

مقوله اصلی	مقوله فرعی	مضمون (مفهوم)	کد	کد گذاری محوری گزاره‌های مصاحبه‌شوندگان
اصلاح قوانین و مقررات	مشکلات قانونی پیشگیری	تعامل با مبادی قانونگذار در خصوص خلأهای قوانین جرائم منافی عفت	F۴	با این که پلیس تمام توان خود را برای پیشگیری از این جرم گذاشته است، اما چند عامل است که این روند را نتوانسته متوقف کند: یکی خلأهای قانونی است، مثلاً در باز
ایجاد هماهنگی	هماهنگی بین‌المللی	تعامل و همکاری با ارایه کنندگان خدمات دسترسی بین‌المللی	F۴	نشر داده‌ها جریمه‌ها باز دارنده نیست... مشکل دوم این است که اکثر این اتفاقات در شبکه‌های خارجی اتفاق افتاده که آنها تحت کنترل نیستند و از طرفی، هر روز سیستم‌های خودشان را بروز می‌کنند...
بکارگیری فناوری اطلاعات	گشت در فضای مجازی	طراحی و پیاده‌سازی نرم افزار گشت فضای مجازی	F۴	...ضعف داخلی ما این است که جرائم خیلی زیاد است زیرساخت‌های لازم را برای پی‌جویی جرائم نداریم... همه مسائل اخلاقی که فضای مجازی می‌بینیم برای انجام این جرم نیست، مثلاً بعضی در اینستاگرام برای جذب مخاطب و فروش کالاهاشان از عکس مستهجن هم استفاده می‌کنند. تبلیغات در این زمینه نقش مهمی دارد. حالا همین باعث می‌شود که قضات در مواجهه با این نوع فعالیت‌ها سردرگم شوند. آیا هدف فرد انجام جرم منافی عفت بوده یا از تصاویر مستهجن برای جذب مخاطب و جنبه تبلیغاتی‌اش استفاده کرده...
نظارت بر منافع مالی کسب و کارهای نامشروع	نظارت بر تبلیغات	نظارت بر درآمدهای انتشار مضامین خلاف عفت و اخلاق عمومی در شبکه‌های اجتماعی	F۴	

(۱) مقوله اشراف اطلاعاتی

این مقوله از ۱۵ مضمون مصاحبه تشکیل شده است که با حذف عناوین تکراری در قالب دو مقوله فرعی اشراف بر جرائم، اشراف بر مجرمان و بزه‌دیده‌گان دسته‌بندی و در نهایت، در قالب مقوله اصلی اشراف اطلاعاتی قرار گرفت.

جدول ۶: بعد اشراف اطلاعاتی

مقوله اصلی	مقوله فرعی
اشراف اطلاعاتی	اشراف بر جرائم
	اشراف بر اشراف بر مجرمان و بزه دیده گان

۲) بهره وری بهینه از منابع انسانی و سازمانی

این مقوله در قالب چهار مقوله فرعی منابع فیزیکی، منابع مالی، نیروی انسانی و سرمایه‌های نامحسوس دسته‌بندی و در نهایت، در قالب مقوله اصلی بهره‌وری بهینه از منابع انسانی و سازمانی قرار گرفت.

جدول ۷: بعد بهره‌وری بهینه از منابع انسانی و سازمانی

مقوله اصلی	مقوله فرعی
بهره‌برداری بهینه از منابع انسانی و سازمانی	منابع فیزیکی
	منابع مالی
	نیروی انسانی
	سرمایه‌های نامحسوس

۳) ایجاد هماهنگی

این مقوله در قالب سه مقوله فرعی هماهنگی درون‌سازمانی، هماهنگی برون‌سازمانی و هماهنگی بین‌المللی دسته‌بندی و در نهایت، در قالب مقوله اصلی ایجاد هماهنگی قرار گرفت.

جدول ۸: بعد ایجاد هماهنگی

مقوله اصلی	مقوله فرعی
ایجاد هماهنگی	هماهنگی درون‌سازمانی
	هماهنگی برون‌سازمانی
	هماهنگی بین‌المللی

۴) اصلاح ساختار سازمانی

این مقوله در قالب سه مقوله فرعی پیچیدگی، رسمیت و تمرکز دسته‌بندی و در نهایت، در قالب مقوله اصلی طراحی ساختار سازمانی قرار گرفت.

جدول شماره ۹: بعد اصلاح ساختار سازمانی

مقوله اصلی	مقوله فرعی
اصلاح ساختار سازمانی	پیچیدگی
	رسمیت
	تمرکز

۵) برنامه‌ریزی پیشگیری

این مقوله در قالب پنج مقوله فرعی شناسایی مسئله جرم، آسیب‌شناسی جرم قرار تعیین اقدامات، اجرای تدابیر، نظارت و ارزیابی دسته‌بندی و در نهایت، در قالب مقوله اصلی طراحی ساختار سازمانی قرار گرفت.

جدول ۱۰: بعد برنامه‌ریزی پیشگیری

مقوله اصلی	مقوله فرعی
برنامه‌ریزی پیشگیری	شناسایی مسئله جرم منافی عفت و اخلاق عمومی
	آسیب‌شناسی جرم منافی عفت و اخلاق عمومی
	تعیین راهبرد پیشگیری از جرم منافی عفت و اخلاق عمومی
	اجرای تدابیر پیشگیری از جرم منافی عفت و اخلاق عمومی
	نظارت و ارزیابی اقدامات انجام یافته برای پیشگیری از جرم منافی عفت

۶) بکارگیری فناوری اطلاعات

این مقوله در قالب چهار مقوله فرعی ردیابی هویت، گشت در فضای مجازی، ایجاد سامانه‌های جمع‌آوری و داده کاوی دسته‌بندی و در نهایت، در قالب بکارگیری فناوری اطلاعات قرار گرفت.

جدول ۱۱: بعد بکارگیری فن آوری اطلاعات

مقوله اصلی	مقوله فرعی
بکارگیری فناوری اطلاعات	ردیابی هویت
	گشت در فضای مجازی
	ایجاد سامانه اطلاعات مجرمین منافی عفت
	داده کاوی

۷) اصلاح قوانین و مقررات

این مقوله در قالب سه مقوله اصلاح مشکلات قانونی، قضایی، اجرایی پیشگیری از جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی دسته‌بندی و در نهایت، در قالب اصلاح قوانین و مقررات قرار گرفت.

جدول ۱۲: بعد اصلاح قوانین و مقررات

مقوله اصلی	مقوله فرعی
اصلاح قوانین و مقررات	اصلاح مشکلات قانونی پیشگیری از جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی
	اصلاح مشکلات قضایی پیشگیری از جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی
	اصلاح مشکلات اجرایی پیشگیری از جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی

۸) بعد نظارت بر منافع مالی کسب و کارهای نامشروع

این مقوله در قالب سه مقوله فرعی نظارت بر کسب و کار، نظارت بر تبلیغات و مقابله با درآمدهای نامشروع دسته‌بندی و در نهایت، در قالب اصلاح قوانین و مقررات قرار گرفت.

جدول ۱۳: بعد نظارت بر منافع مالی کسب و کارهای نامشروع

مقوله اصلی	مقوله فرعی
نظارت بر منافع مالی کسب و کارهای نامشروع	نظارت بر کسب و کارها
	نظارت بر تبلیغات
	مقابله با درآمدهای نامشروع

۹) پیشگیری اجتماعی

این مقوله در قالب دو مقوله اطلاع‌رسانی، برنامه‌های اجتماعی و فرهنگی دسته‌بندی و در نهایت، در قالب پیشگیری اجتماعی قرار گرفت.

جدول ۱۴: بعد پیشگیری اجتماعی

مقوله اصلی	مقوله فرعی
پیشگیری اجتماعی	اطلاع‌رسانی
	برنامه‌های اجتماعی و فرهنگی

شکل ۱: شبکه ابعداد و مؤلفه‌های پیشگیری از جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی

بحث و نتیجه گیری

یکی از مهمترین مشکلات در پیشگیری از جرائم، انجام اقدامات اقتضایی و نبود الگوی مدون و برنامه برای انجام فعالیت‌های پیشگیری است. جرائم فضای مجازی به علت ویژگی‌های لازمانی و لامکانی خود علاوه بر سازوکارهای مبارزه با جرائم در محیط فیزیکی نیازمند استفاده از توانمندی‌های خاص نیز می‌باشند. این توانمندی‌ها از طیف گسترده‌ای از مؤلفه‌های پیشگیری وضعی و انتظامی تا مؤلفه‌های پیشگیری اجتماعی امتداد دارد؛ بنابراین پیشگیری فرایندی همه جانبه است و هرگونه اقدام موفقیت‌آمیز مستلزم رنجیره‌ای به هم پیوسته از مؤلفه‌های گوناگون می‌باشد. بر این اساس، پژوهش

حاضر به این نتیجه رسیده است که پیشگیری از جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی در فضای مجازی نیازمند فرایندهای پیوسته‌ای از ابعاد و مؤلفه‌ها است. این ابعاد شامل اشراف اطلاعاتی، بهره‌وری بهینه از منابع انسانی و سازمانی، ایجاد هماهنگی، طراحی ساختار سازمانی، برنامه‌ریزی پیشگیری، بکارگیری فن‌آوری اطلاعات، اصلاح قوانین و مقررات، نظارت بر منافع مالی کسب و کارهای نامشروع و پیشگیری اجتماعی می‌باشد که این الگو در مجموع دارای ۲۹ مؤلفه می‌باشد.

نتایج تحقیق با تعدادی از داده‌های مستخرجه رساله دکتری «طراحی الگوی مدیریت پیشگیری انتظامی از جرم با رویکرد اطلاعات محوری (ابعاد هماهنگی و برنامه ریزی)» (داودی، ۱۳۹۶)، رساله دکتری «ارائه الگوی هماهنگی دانش و مهارت پلیس در پیشگیری از جرم (بعد هماهنگی)» (درویشی، ۱۳۹۵) و تحقیق «بررسی شیوه‌های پیشگیری از جرائم سایبری، مبتنی بر فناوری اطلاعات (بعد فن‌آوری اطلاعات)» (شاه‌محمدی و تاهو، ۱۳۹۳) هم‌جهت می‌باشد. در پایان، می‌توان تمامی ابعاد، مؤلفه و شاخص‌های الگوی پیشنهادی این جرم را در پیشگیری از سایر جرائم مشابه در فضای مجازی مورد استفاده قرار داد؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود با توجه به پیچیدگی و حساسیت این جرم در جامعه به صورت جامع به بررسی تأثیرات جرائم منافی عفت نظیر پورنوگرافی و یا به بررسی و داده‌کاوی منافع مالی و اقتصادی حاصل از فراوانی این جرم پرداخته شود؛ زیرا از نظر محقق با پی‌جویی داده‌های مالی سرچشمه بسیاری از این جرائم برای پلیس مکشوف و امکان مقابله با آن از طریق همکاری سایر سازمان‌ها امکان‌پذیر خواهد شد.

منابع

- افشار، حسن (۱۳۶۶). «کلیات حقوق تطبیقی». تهران: انتشارات کیهان.
- بیابانی، غلامحسین (۱۳۹۲). «نقش رسانه در پیشگیری از جرم». رسانه، سال بیست و چهارم، شماره سوم.
- بیگی، جمال و همکاران (۱۳۹۲). «سیاست جنایی پیشگیرانه ناظر بر جرائم منافی عفت در ایران». فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم (علمی-ترویجی) سال هشتم، شماره بیست و هشتم، پاییز ۱۳۹۲.
- حسین پور، جعفر؛ مختار رضایی، جواد (۱۳۹۳). «بررسی شیوه‌های ایجاد اشراف اطلاعاتی بر تجارت الکترونیک». پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، سال نهم، پاییز ۱۳۹۳.
- جلالی فراهانی، امیرحسین (۱۳۹۰). «درآمدی بر پیشگیری از جرائم سایبر». معاونت حقوقی و توسعه قضایی قوه قضائیه، کمیته مبارزه با جرائم رایانه‌ای.
- چاووشی، محمد صادق؛ کرامتی معز، هادی (۱۳۹۷). «عوامل و آثار بزه‌دیده‌گی اخلاقی کودکان و نوجوانان در شبکه‌های اجتماعی تلگرام و اینستاگرام». پژوهش‌های اخلاقی، سال نهم، شماره دوم، زمستان.
- حیدرخانی، صادق (بی تا). «اصول و مفاهیم صورتبندی استراتژی». فصلنامه بسیج.
- خلیج‌آبادی، فریده (۱۳۹۸). «مواجهه با محتوی خارج عرف جنسی (پورنوگرافی) در اینترنت و فضای محازی و تأثیرات رفتاری در نوجوانان در تهران». خانواده پژوهشی، بهار ۱۳۹۸.
- داودی، ابراهیم (۱۳۹۶). «طراحی الگوی مدیریت پیشگیری انتظامی از جرم با رویکرد اطلاعات محوری». (پایان نامه دکتري)، دانشگاه علوم انتظامی امین.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷). «لغت‌نامه». دانشگاه تهران.
- درویشی، صیاد (۱۳۹۵). «ارائه الگوی هماهنگی دانش و مهارت پلیس در پیشگیری از جرم». (رساله دکتري)، رشته مدیریت پیشگیری از جرم، دانشگاه علوم انتظامی امین.
- زهروی، رضا و همکاران (۱۳۹۵). «تن‌نمایی زنان در فضای مجازی، با نگاهی به آموزه‌های فقه امامیه و حقوق ایران». مطالعات راهبردی زنان، سال هجدهم، شماره ۷۰، زمستان ۱۳۹۵.
- الستی، ساناز؛ حسن پور، معصومه (۱۳۸۵). «بزه‌دیده‌شناسی و پیشگیری از بزه‌دیدگی». ماهنامه دادرسی، سال دهم، شماره ۵۶، خرداد و تیر ۱۳۸۵.
- سرایی، مانا (۱۳۹۲). «جامعه اطلاعاتی، دیدن بدون نگاه کردن، مروری بر آثار پل ویریلیو». ماهنامه اطلاع‌رسانی پژوهشی تحلیلی و فرهنگی، اردیبهشت، شماره دوم.

- سلیمی، علی؛ داوری، محمد (۱۳۸۰). «جامعه‌شناسی کجروی». پژوهشکده حوزه و دانشگاه، (چاپ اول)، قم.
- سورین، وتانکارد (۱۳۸۱). «نظریه‌های ارتباطات». (ترجمه علیرضا دهقان)، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- شاه‌محمدی، غلامرضا (۱۳۹۵). «راهبردهایی برای پیشگیری وضعی از آسیب‌های فضای مجازی». نشریه علمی مطالعات راهبردی ناجا، دوره اول، شماره دوم، زمستان ۱۳۹۵.
- شاه‌محمدی، غلامرضا؛ منصور، تاهو (۱۳۹۳). «بررسی شیوه‌های پیشگیری از جرائم سایبری، مبتنی بر فناوری اطلاعات». پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، سال نهم، شماره سوم.
- صادقی، فائزه؛ پورخاقان، زینب (۱۳۹۶). «بررسی تطبیقی قوانین جزایی ایران و آمریکا در جرائم سایبری». پنجمین کنفرانس بین‌المللی رویکردهای پژوهشی در علوم انسانی و مدیریت.
- صدیق سروستانی، رحمت‌اله (۱۳۷۹). «فرا تحلیل مطالعات انجام شده در حوزه آسیب‌های اجتماعی در ایران». نامه علوم اجتماعی، شماره پانزدهم.
- صفاری، علی (۱۳۸۱). «انتقادات وارده بر پیشگیری وضعی». تحقیقات حقوقی، بهار تا زمستان، شماره ۳۵ و ۳۶.
- الهیاری، طلعت؛ مجیدی پرست، سجاد (۱۳۹۱). «گونه‌شناسی باندهای جرم و فساد در فضای مجازی». پژوهشنامه مددکاری اجتماعی، شماره اول، پاییز ۱۳۹۱.
- عامری، محمدعلی (۱۳۹۵). «ارائه الگوی مطلوب پیشگیری انتظامی از جرم با رویکرد جامعه‌محوری». فصلنامه انتظام اجتماعی، سال هشتم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۵.
- عباچی، مریم (۱۳۸۳). «پیشگیری از بزهکاری و بزه‌دیدگی کودکان». حقوقی دادگستری، شماره ۴۷.
- عباسی، مراد (۱۳۹۴). «فضای سایبری جرم‌زا یا جرم‌زدا». تهران: معاونت حقوقی و امور مجلس ناجا.
- عرب طاهری، محمد و همکاران (۱۳۹۶). «تأثیر پیامدهای روانی شبکه اجتماعی تلگرام بر ارتکاب جرائم جوانان با رویکرد پیشگیری از جرم». انتظام اجتماعی، زمستان، دوره نهم، شماره چهارم.
- عمید، حسن (۱۳۶۳). «فرهنگ فارسی عمید». تهران: انتشارات امیرکبیر.
- عوده، عبدالقادر (۱۳۷۱). «حقوق جنایی اسلام». (جلد ۱)، انتشارات پژوهش‌های آستان قدس رضوی.

- فضلی، مهدی (۱۳۹۱). «مسئولیت کیفری در فضای سایبر». (چاپ دوم)، تهران: انتشارات خرسندی.
- فیض، علیرضا (۱۳۶۹). «تطبیق در حقوق جزای اسلام». تهران: انتشارات امیرکبیر.
- قدسی، امیر (۱۳۹۲). «تأثیر فضای مجازی بر امنیت ملی ایران». فصلنامه راهبرد دفاعی، سال یازدهم، شماره ۴۴.
- کاستلز، مانوئل (۱۳۹۳). «قدرت ارتباطات». (ترجمه حسین بصیریان جهرمی)، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- گنجی، احمد (۱۳۸۵). «الگوی کاربران اینترنت و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (نوجوانان و جوانان شهر تهران)». (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه تهران.
- ماژین، لاله (۱۳۹۴). «رویکردهای پلیس در پیشگیری انتظامی از جرم». فصلنامه علمی تخصصی بوشهر، شماره هفده.
- لطفی، موحد (۱۳۹۴). «بررسی جرائم علیه اخلاق و عفت عمومی و تکالیف خانوادگی در فضای مجازی». دانشگاه آزاد اسلامی واحد تاکستان.
- لنگرودی، جعفر (۱۳۸۴). «ترمینولوژی حقوقی». (جلد ۱۵)، تهران: انتشارات گنج دانش.
- مال میر، محمود؛ زرخ، احسان (۱۳۸۹). «پیشگیری از بزه‌دیدگی سایبری». فصلنامه علمی ترویجی پیشگیری از جرم، شماره هفده، زمستان ۱۳۸۹.
- مجیدی؛ محمدرضا؛ خامسان، احمد (۱۳۸۸). «مجموعه مقاله‌های همایش بین‌المللی امنیت انسانی در غرب آسیا (دیدگاه‌ها و نقدها)». انتشارات پژوهشکده مطالعات فرهنگی اجتماعی.
- محمدنسل، غلامرضا (۱۳۹۱). «راهنمای کارگاه علمی کاربردی مدیریت پیشگیری از وقوع جرم». تهران: نشر میزان.
- محمدنسل، غلامرضا (۱۳۸۷). «پلیس و سیاست پیشگیری از جرم». تهران: انتشارات مرکز تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا.
- مرعشیان، زینت سادات؛ کشفی، سعید (۱۳۹۵). «عوامل مرتبط با بزهکاری زنان در فضای سایبری با تأکید بر اعتیاد به اینترنت». فصلنامه علمی پژوهشی زن و فرهنگ، سال هشتم، شماره ۳۰، زمستان ۱۳۹۵.
- مزیدی شرف‌آباد، محمدرضا (۱۳۹۸). «رابطه بین مهارت‌های کاربران جوان و کاربردهای مثبت و منفی شبکه‌های اجتماعی». مطالعات فرهنگ ارتباطات، سال بیستم، شماره چهل و هشتم، تابستان ۱۳۹۸.

- مصطفی پور، منوچهر (۱۳۹۵). «بررسی جرائم اقتصادی در ایران و راهکارهای پیشگیری از آنها». مجله اقتصادی، دوره ۱۶.
- معین، محمد (۱۳۷۹). «فرهنگ فارسی (شش جلدی)». تهران: مؤسسه انتشاراتی امیرکبیر.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۹۱). «مباحثی در علوم جنایی (تقریرات)». ویراست هفتم، به کوشش شهرام ابراهیمی.
- نوروزی، بهرام و همکاران (۱۳۹۰). «پیشگیری از جرم از نظریه تا عمل». تهران: دفتر تحقیقات پلیس پیشگیری نیروی انتظامی.
- هاتف، مهدی (۱۳۸۸). «چالش‌ها و چشم‌اندازهای امنیت در فضای مجازی». دو ماهنامه توسعه انسانی پلیس، سال ششم، شماره بیست و دوم.
- هادیان‌فر، کمال (۱۳۹۷) تلگرام همچنان دارای بیشترین جرائم، خبرگزاری دانشجویان ایسنا، مهر ۱۳۹۷.
- هاشم‌پور، مهدی؛ سوری، احمد (۱۳۹۶). «شناسایی عوامل مؤثر بر هرزه‌نگاری در فضای مجازی». نشریه علمی دانش انتظامی استان یزد، دوره چهارم، شماره شانزدهم.
- هاشمی، شهناز و همکاران (۱۳۹۰). «مدل مفهومی استفاده از فضای اینترنت توسط مخاطبان». مطالعات رسانه‌ای، سال ششم، شماره سیزدهم، تابستان ۱۳۹۰.
- Charlie McMurdie (۲۰۱۶). The cybercrime landscape and our policing response, Journal of Cyber Policy, ۱:۱, ۸۵-۹۳.
- Graeme Horsman (۲۰۱۷). Combatting those who intentionally access images depicting child sexual abuse on the Internet: A call for a new offence in England and Wales computer law & security review.
- Jennifer (۲۰۱۴). Cyberbullying Resources for Youth and Their Families University of North Carolina School of Nursing Chapel Hill, North Carolina Health Care. ۲۸, e۱۹-e۲۲.
- Jennifer Martin a & Ramona Alaggia (۲۰۱۳) Sexual Abuse Images in Cyberspace: Expanding the Ecology of the Child Journal of Child Sexual Abuse, ۲۲:۳۹۸.
- Mairéad Foody, Muthanna Samara Aiman, El Asam, Hisham Morsi, Azhar (۲۰۱۶). A review of cyberbullying legislation in Qatar: Considerations for policy makers and educators International Journal of Law and Psychiatry.
- Mairéad Foody, Muthanna Samara Aiman, El Asam, Hisham Morsi, Azhar (۲۰۱۶). A review of cyberbullying legislation in Qatar: Considerations for policy makers and educators International Journal of Law and Psychiatry.

- Mehmet Bedii Kaya (۲۰۱۶). The regulation of Internet intermediaries under Turkish law: Is there a delicate balance between rights and obligations Faculty of Law, Yıldırım Beyazıt University, Ankara, Turkey computer law & security review.
- Mintzberg, H., Ahlstrand, B. and Lampel, J. (۱۹۹۸). Strategy Safari, Free Press, New York.
- Porterfield, J. (۲۰۱۱). Careers as a cyberterrorism expert. New York: Rosen Pub.
- Porterfield, J. (۲۰۱۱). Cyberterrorism expert. New York: Rosen Pub.
- Rickman, Stephen, J. & Eric, D (۲۰۱۳). Policing: Addressing the Twenty-First Century Need for a New Paradigm in Policing.